

17. november, ale ktorý?

Čím dlhší čas uplynie od určitých historických udalostí, tým je ich obraz skreslenejší – spravidla zámerne zveličovaný, ale niekedy aj cielavedome vymazávaný z dejín. Tak sa 17. november 1939 ocitol v tieni 17. novembra 1989, hoci v skutočnosti v ten deň Socialistický zväz mládeže (SZM) zorganizoval oficiálny sprievod v rámci 50. výročia 17. novembra 1939, keď ríšsky protektor uzavrel české vysoké školy. Nacisti vtedy okamžite zastrelili deväť študentských aktivistov a následne 1200 vysokoškolákov deportovali do koncentračného tábora. O možnosť študovať prišlo 15 172 mladých ľudí, bez práce ostalo 513 profesorov, 475 docentov a 345 ďalších pedagógov.

Ako pripomienku tragických udalostí, ku ktorým prišlo vo vtedajšom Protektoráte Čechy a Morava, vyhlásili v Londýne v roku 1941 Medzinárodný deň študentstva, čo je jediný deň svetového významu, ktorý má český pôvod.

Dnes sa už zrejme nehodí pripomínať neblahé skúsenosti s nemeckým nacizmom, ale o to hlučnejšie počúvame takmer zo všetkých relevantných politických a mediálnych kruhov horúčkovitú propagandu, ktorá nafukuje hrdinstvo skutočných i dodatočných disidentov. Tí podľa svojich vlastných hodnôt holými rukami porazili totalitný systém, reprezentovaný ozbrojenými silami a Komunistickou stranou Československa (KSČ).

Pravdaže sa zamlčujú mnohé neprehliadnuteľné fakty. Napríklad to, že výbušnú situáciu 17. novembra 1989 vyvolala falošná správa o smrti študenta, ktorého na pražskej Národnej triede úspešne zahrál dôstojník Štátnej bezpečnosti (ŠtB). Celoskolské výbory SZM na vysokých školách umeleckého smeru sa náhle transformovali na študentské štrajkové výbory.

Štátom štedro financované profesionálne divadlá sa zmenili na bunkre nežnej či zamatovej revolúcie. V tom, čo dnes ponúkajú, či presnejšie vnucujú médiá verejnosti, nie je ani len náznak pokusu o hľadanie objektívnej historickej pravdy.

Zo všetkých strán sa šíri len nevkusná glorifikácia vybraných jednotlivcov, z ktorých viacerí mali ešte členské legitímácie KSČ i stranícke funkcie, keď sa už stavali do prvých línií Obči-

anskeho fóra a Verejnosti proti násiliu. K nim medzitým dorástli ďalšie generácie podobných karielistov.

Tak tragický 17. november 1939 je vytláčaný z povedomia spoločnosti mytológiou protikomunistickej revolúcie z roku 1989, v ktorej si sami sebe udeľujú rozhodujúce postavenie čoraz dementnejší starší megalomani a ich stále ctižiadostivejší nasledovníci – často ich pokrvní potomkovia.

Medzičasom pre nikoho už nič neznamená ani fakt, že Moskva riadená generálnym tajomníkom Komunistickej strany Sovietskeho zväzu (napokon prvým a posledným prezidentom Zväzu sovietskych socialistických republík) Michailom Gorbačovom uskutočnila vo sfére svojho veľmocenského vplyvu v roku 1989 rozsiahle geostrategické zmeny – v poradí: Poľsko, Maďarsko, NDR (Východné Nemecko) a napokon Československo.

A tak sa nemožno čudovať, že do skresleného obrazu 17. novembra 1989 sa primiešavajú nielen farby militantného antikomunizmu, ale aj nemenej nebezpečnej rusofóbie, hoci koncom roku 1989 i začiatkom roku 1990 ešte predstavitelia demokratizačnej revolúcie odmietali tvrdenia, že sú proti socializmu, naopak vyhlasovali, že sú za skutočný socializmus.

Ostatným občanom sa však ušiel len neuveriteľný kapitalizmus bez kapitálu, pretože výsledkom prevratu bola privatizácia, ktorá napriek kupónovým dymovým clonám priniesla ekonomicky produktívny majetok iba úzkej skupine bezohľadných finančných žralokov, pohybujúcich sa na hranici i za hranicou zákona.

Štátne sviatky by dozaista mali spoločnosť spájať, nie ju rozdeľovať. Preto je zarážajúce, že z myšlienky národného porozumenia z konca roka 1989 a začiatku roka 1990, na ktorú si už pomaly nik nespomenie, je dnes DEŇ BOJA ZA SLOBODU A DEMOKRACIU, pričom sa všeobecne na politickej i mediálnej úrovni tento sviatok interpretuje ako BOJ PROTI VTEDAJŠIEMU REŽIMU, založenému nielen na vedúcej úlohe

PAVOL JANÍK

komunistickej strany, ale aj na ideológii sociálnej rovnosti (vrátane rovnoprávnosti žien) a ochrane pracujúcich.

Pravdaže – aj za socializmu boli rozliční zbohatlíci – najmä čašníci, mäsiari, zelovocári, taxikári, veksláci, poprední umelci a ľudia s možnosťou pracovne cestovať do zahraničia, čo sa spájalo s vysokými diétami (náhradami výdavkov na stravu v cudzine).

Týmto skupinám sa nevyrovnali svojimi príjmami ani vrcholní štátni a tobôž stranícki predstavitelia. Podstatné je, že honba za majetkom sa nepokladala za cnosť, ale naopak.

Na rozdiel od súčasnosti, keď sa verejne obdivuje bohatstvo bez ohľadu na spôsob jeho nadobudnutia. Navyše – informovanejší a rozumnejší si dobre uvedomujú, že tí skutočne najbohatší majú dosť dôvodov neupozorňovať na svoje finančné rekordy, preto sa vôbec neobjavujú v publikovaných rebríčkoch a špecializovaných časopisoch.

Vráťme sa k pozabudnutej koncepcii národného porozumenia, veď tak sa aj nazývali všetky tri prechodné demokratizačné vlády – federálna, česká a slovenská, v ktorých pôsobili predovšetkým vtedajší skúsení komunistickí predstavitelia a tiež bývalí komunisti (čiže politici, ktorých vylúčili z komunistickej strany vzhľadom na to, že nesúhlasili so vstupom vojsk Varšavskej zmluvy do Československej socialistickej republiky v auguste 1968).

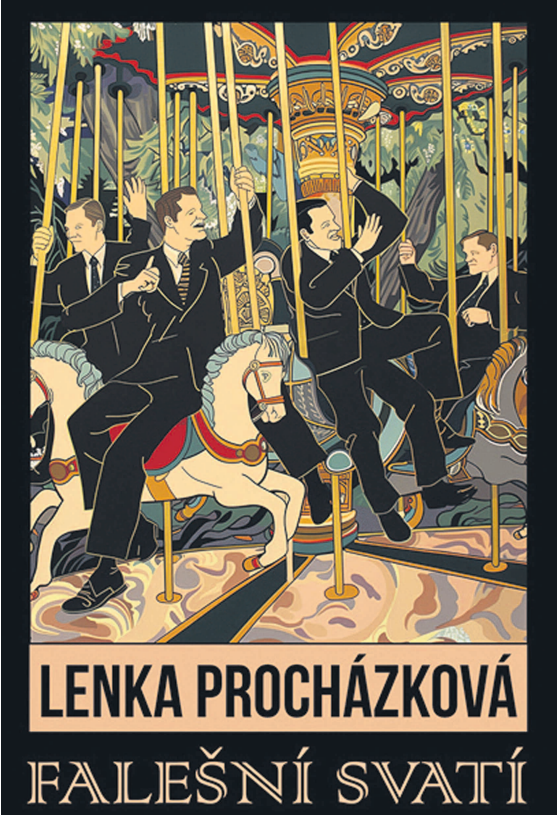
Preto je zrejmé, že si nikto nemá privlastňovať 17. november 1989, a naozaj sa treba zamyslieť nad oficiálnym pomenovaním tohto štátneho sviatku. Skrátka – militantnú rétoriku O BOJI, ktorá evokuje existenciu ZNEPRIATELENÝCH BOJOVNÍKOV, treba nahradiť slovníkom občianskeho zmierenia, ktorý zodpovedá spoločenskej realite – v historickom i aktuálnom zmysle.

Aby sme nevymýšľali vymyslené, stúpenci odstraňovania zbytočného napätia, rozporov, nezhôd a konfliktov by sa napríklad s názvom DEŇ NÁRODNÉHO POROZUMENIA mohli stotožniť.

Křest nové knihy Lenky Procházkové

Ve Slovenském domě v Praze byla poslední říjnový večer pokřtěna nová kniha spisovatelky Lenky Procházkové *Falešní svatí*. „Obsahuje výběr textů z posledních pěti let. Začíná reportáží z mého putování po Krymu v září roku 2019 a končí příspěvkem „Od nepaměti k paměti“, který jsem věnovala Janě Bobošíkové k jejím nedávným narozením. Korektury knížky jsem svěřila paní učitelce Martině Bednářové, která pečlivě opravila nejen překlepy, ale mou poněkud svéráznou autorskou interpunkci. Obálku knihy vytvořila na třetí pokus umělá inteligence. Na pohled je to moc pěkné. Při podrobnějším zkoumání je ale zřejmé, že AI ještě není precizní. Falešné svaté pokřtí docentka Ilona Švihlíková,“ napsala před křtem autorka a poznamenal: „v pražských knihkupectvích totiž nejsem vítaná.“

Připomeňme, že učitelka Martina Bednářová, která se ujala korektury knihy, byla (a zřejmě znovu bude) souzena za své názory na válku na Ukrajině. Přesněji za to, že je řekla svým školákům.

Bere (boží) jméno nadarmo?

Když jsem četl knížtičku **NEZVAL PODLE PODPLUKOVNÍKA LVÍ SRDCE** (nakl. Říjen 1870, Cheb 2000, 48 s. formátu 97x69cm) poprvé, podruhé i potřetí, pořád se mi vtíralo úsloví *brát Boží jméno nadarmo*, což se nyní děje ještě častěji než v devatenáctém století; *Hašek je bůh, málem každý náš olympionik se zlatou je bůh*, zpěvák jakési známé skupiny neváhá „vzývat jak boha tvůj klín“ a každý druhý smrtelník, jemuž se něco povede, taky ta povedená práce je *boží*.

Nejde však o jméno jen Boží. Už TGM psal o tom, že vděčnost našim buditelům musí-me „projevovat ne planým nadarmo braním jejich jména, dovolávající se jich“.

Sbírčička básní, do jejíhož titulu vepsal její autor **Petr Kolman** jméno Nezval jako jeho první slovo, přirozeně budí dojem, že jméno autora Básni noci bere nadarmo, když ve verších to jméno pak vůbec napadne a ani v nich nezazní, není žádný zřetelný odkaz k němu a k životu básníka Abecedy, Edisona, Absolutního hrobaře atd.

Až když jsem se do Kolmanových básní začel počtvrté, nepátraje ani po podplukovníku Lví srdce z názvu sbírky, zpozorněl jsem. Hned první báseň napovídá, že autor by mohl být skutečný básník, a to milující, podle motta („z oblíbených citátů podplukovníka“) vlastně romantik, a už druhá báseň upřesňuje, „jaký“ to básník: „Jdem po Národní třídě / Já dohola, ty skoro taky. / „Máš hezký nohy v kanadách / Tak jakýpak s tím fraky. // Šel proti nám Bůh / a když nás minul, / otočil se. // A někde u Berouna / se srazily 3 vlaky.“

Takto neveršuje, kdo nebere ani boží jméno ani žádné slovo nadarmo; takto píše bás-ník.

A to básník velmi současný, který se nebojí zatracení za vulgaritu: „U předposledního soudu, / se mě ptali nějaký stařečkové: / Tak co nám povíš? / Polibte mi prdel! // A když mě skopli se / schodů - / - musil jsem se smát. // Měl jsem Tě plnou hlavu.“

Vzápětí: „Seděli jsme na rohu v hospodě / pod zahradou Kinských. / Místní šílenec nám

vykládal něco o smrti. / Potom jsme se mu vysmáli. / A potom jsme šli nahoru / a tam jsi rozstříha-la / svoji stuhu do vlasů / a pouště-la ty kousky / po větru. // Ten ti nestačil vysušit slzy / a já dělal, že to nevidím.“

Tak to jde dál, žádná idyla pepřená neslušnými slovy, obecnou češtinou, blesky humoru, škádlením, ale básníkovi to též myslí: „To jenom mozek dělá / takový věci. / Z historický paměti vyjme / kousky ideálních dějů / a umístí je do jednoho / okamžiku a místa.// A až takový místo najdu,/ vezmu tě tam / a budeme mít / 12 dětí. //A křídlatej pes / bude štěkat do údolí: / dejte si na mě pozor, / netopýři.“

„Závěrem a na začátek“ (to je název poslední básně o deseti splavných slokách přece jen nezvalovské dikce) nostalgije:

„Co po ní zůstalo? / Pár vlasů na dece. / Obrovská bohatství / v tom statku na řece. // Pak vyšla ze statku. / Pak vyšla za řeku. / Držím ti palce. / Chlapče z Monteků.“ Vida, odkaz ne na Nezvala, ale dokonce na velkého alžbětince.

Nebýt jména Nezval na knížečce z roku 2000 (básnický příběh jedné lásky ve verších je datován Léto 1996 - léto 1997), nic by mne nebylo upozornilo na pozoruhodnou sbírku veršů (vydanou bezmála už před celým čtvrtstoletím) vynikajícího dosud neznámého básníka. Nebo známého mistra, který si stříhl z nějakého důvodu takovou bokovku pod pseudonymem?

Ctitelé a vyznavači poezie mezi čtenáři mimo Chebsko jsou na tom, jak jsem byl i já. Už proto jsem citoval pár celých básní, aby čtenáři uvěřili mému respektu.

Snad se najde movité nakladatelství, které knížku básníka právem sebevědomého a možná zbytečně se kryjícího za jakýmsi udatným podplukovníkem, zpřístupní čtenářům v ostatních českých, moravských a slezských krajích.

MILAN BLAHYNKA

JINÝ POHLED NA TERÉZU NOVÁKOVOU MARXISTICKÁ LITERÁRNÍ ANALÝZA PRŮ „NEPŘIMĚŘENĚ AKCENTOVALA SOCIÁLNĚ KRITICKÝ TÓN“

Brněnské nakladatelství HOST v loňském roce vydalo dvoust stránkovou publikaci Jany Vrajobé Spisovatelkou z přesvědčení; kniha má podtitul Tereza Nováková v diskurzivním různohlasí přelomu 19. a 20. století.

Z pohledu letošního 600. výročí skonu Jana Žižky z Trocnova a Kalicha je zajímavé číst, že na základě znalostí historie a zájmu Nováková za velmi důležitý rys české národní identity přijala husitství a českobratrskou církev: „Husitismus a církev českobratrská pokládány jsou všeobecně za spásný projev národního ducha,“ napsala Nováková v roce 1888, tedy více než třicet let před založením Církve československé husitské.

Autorka připomíná vztah Novákové k Olive Schreinerové (1885-1920), jedné z prvních významných jihoafrických spisovatelek, feministce, pacifistce, kritičce britského imperialismu a rasismu. Po kritice svého románu Příhody z africké farmy (1882) se dostala do blízkého styku s mladými socialisty - stýkala se s dcerou Karla Marxe Eleonorou, Georgem Bernardem Shawem, Edwardem Carpenterem a dalšími.

Protestantismus

= vzdělanost

Vrajobá zdůrazňuje, že Nováková ve svém myšlení spojovala protestantismus se vzdělaností a moudrostí. Cituje sociologické vyjádření Novákové z časopisu Domáci hospodyně z roku 1893: „Veliký díl šlechty, zvláště domorodá a stavu vladckého (rytířského), přiznával se k víře podobojí luteránské, ba i bratrské, taktěž činilo měšťanství měst královských a poddaných; lid pak selský, vrchnostem podřízený, až na okresy se Saskem hraničícími a z valné části německé, vesměs lnul k vyznání českobratrskému. Ti všichni byli vyhnáni, odpraveni, žalářováni, když nechtěli náboženství katolické přijmouti, aneb jako lid poddaný utíkali bez dovolení a o své újmě, aby k přijetí k nové víře nebyli přinuceni. Tak stalo se, že města a vsi byly pustý a napolo neb nadobro opuštěny; evangelikům všech vyznání uzavřeny kostely a modlitebnice a znovu posvěceny na katolické, učitelům a mistrům podobojí, luteránským i bratrským, zakázáno vyučovat, školy jim vzaty a oni vyhnáni za hrani-

ce. Z toho ovšem pošel nejen úpadek zemědělství a řemesel, ale i děsná nevědomost, vlažnost u víře a spuštění mravů.“

Syn Arne byl

literárním kritikem

Autorka připomíná recenzenta díla Novákové Alexandra Bačkovského (pseudonym Rowalski), který v roce 1909 napsal: „A že lid, zvláště náš lid, tento potomek *Husitů a Táboritů*, má svou filozofii a svůj zvláštní způsob myšlení, o tom není pochybnosti. Je to jeho přirozená povaha hloubati o věcech nehmotných a zvláště náboženských. Je to také jeho tradicí, jak dokazuje nám historie. Málokterá země dala tolik starostí papežům jako Čechy: neboť zde široké vrstvy národní byly ovládnány duchem hloubavým, s vlastním úsudkem.“

Jana Vrajobá (nar. 1974) vystudovala bohemistiku a klasickou filologii na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V současné době se zařadila do badatelského týmu Dalibora Turečka, který reviduje problematiku naturalismu v české literatuře.

Obálka brožované publikace praví, že kniha nabízí „interpretační sondy do tvorby Terezy Novákové - autorky dnes již téměř zapomenuté - a otevírá její myšlenkový svět poněkud odlišně od toho, jak byl ustaven dosavadní literární historií (v minulosti pak především marxistickou kritikou), která v jejích dílech údajně leckdy až nepřiměřeně akcentovala sociálně kritický tón“.

Nováková napsala romány Jan Jílek, Jiří Šmatlán, Úlomky žuly, Děti čistého života. Nejznámější je její poslední román Drašar o životní tragédii vlasteneckého kněze, národního buditele, pokračovatele Jungmanna Justina Michla (1810-1862).

Román Drašar napsala v Proseči (okres Chrudim), vyšel až posmrtně, v roce 1914.

Autorka se narodila v Praze v roce 1853, zemřela tamtéž, u svého syna, literárního kritika a historika Arne Nováka, v roce 1912.

Ivo Havlík

K fotografii Lucie Oherové: Socha Terezy Novákové v Proseči od Františka Jandy, absolventa sochařství na AVU v Praze u Vincence Makovského a Karla Hladíka. Janda pocházel z hornického prostředí z Lomu u Mostu. Během studií poznal svoji budoucí ženu Ludmilu, rozenou Kalibánovou, se kterou žil a tvořil v jejím rodném Osiku u Litomyšle. Ve své tvorbě, ovlivněné tendencemi nové figurace, se obracel k člověku, jeho podstatě, základním lidským vlastnostem. Samospráva města Proseč značným nákladem sochu renovovala.

VERONIKA BENDOVÁ V KAVÁRNĚ HOSTA O KONCI SEZÓNY NA KOUPALIŠTI ÚŠTĚK

I tu největší fikci vždycky napájí realita

Brněnské nakladatelství Host provozuje na svém webu virtuální literární kavárnu. Vítaným hostem v ní tentokrát byla Veronika Bendová. Redaktorka Simona Barešová s ní hovořila o jejím souboru povídek, které Host letos vydal pod názvem Konec sezóny na koupališti Úštěk.

Na začátku knihy děkujete své přítelkyni Jindře Tiché, která vám poradila metodu psaní „dvě vety denně“. Opravdu jste tak důsledně postupovala?

To byl takový zoufalý pokus Jindry, která je sama spisovatelka — a to nesmírně plodná —, přimět mě ke psaní v situaci, kdy jsem byla strašlivě unavená a zaneprázdněná svým zaměstnáním a zároveň taky potřebami své velké rodiny. Jindře je přes osmdesát a létá sem z Nového Zélandu jen tak jednou za rok nebo dva. Oči se jí tak zvláštně leskly, když mi říkala: „Dej mi na to ruku,“ a já si pomyslela, že už ji třeba vidím naposledy v životě. Tak jsem jí nerada na to ruku dala a řekla si: „Tak jasně, že je to blbost, ale aspoň večer ten počítač otevřu.“ Ale když už se přimějete sednout a zkusit něco málo napsat, samozřejmě nepřestanete po dvou větách, napsala jsem třeba dva odstavce nebo půl strany. Takže díky Jindře, a dalším přátelům, kteří mě k psaní vytrvale pobízeli, jsem to nakonec skutečně dokončila. Ale každý den jsem teda nepsala.

V roce 2012 Vám vyšla novela *Nonstop Eufrat* a po sedmi letech román *Vytěžené kraj*. Proč jste se v knize *Konec sezóny na koupališti Úštěk* uchýlila k žánru povídky?

Ty povídky vznikaly v průběhu devíti let, někdy na zakázku nějakého časopisu, jindy jen tak, a takhle se mi jich nashromáždilo asi šest. Ten roční cyklus se z nich začal vylupovat sám. A asi před rokem jsem si řekla, že svůj léta rozepsaný román teď ještě asi nějakou dobu nebudu mít prostor a klid dokončit a že dotáhnu aspoň povídky do nějakého tvaru a počtu, který bude dávat smysl. Takže tu knihu vlastně tvoří zhruba z poloviny kousky ze šuplíku a druhou jsem dopsala už s určitým zámyslem a dramaturgií.

Povídky se vždy vztahují k určitému měsíci, chronologicky od ledna do prosince. Jak vás tento koncept napadl?

Úplně původní záměr byl napsat takový druhý „Český rok v písních a říkadlech“, ale současný, s proplétáním tradičního liturgického roku a životní reality, kterou žijeme. Ale nakonec se ten koncept ukázal příliš úzký a držela jsem se ho jen volně. Chtěla jsem, aby to byl takový životaběh jednoho roku, aby v něm bylo trochu zimní deprese i masopustní odvázanosti, jarního probouzení, letního dusna a pak podzimního zklidnění, obrácení se zpátky, dušičkově adventního ponoru, který v sobě ale nese taky nějaký zárodek naděje. Obecně povídky z první poloviny roku jsou kromě té lednové takové lehčí, zábavnější, možná i frivolní, a druhá polovina je spíš zadumaná a intimnější.

Vnímáte tedy, že léto je čas radosti a bezstarostnosti, kdežto podzim a zima je čas k usebrání?

Tak napůl, léto u mne bývá spíš hektické a cestovací. Ale každopádně cítím sama hodně intenzivně, že spolu se začínajícím podzimem se životní atmosféra jaksi mění. A stejně jako to člověka táhne z chladna a lezava domů, dovnitř, tak se i uvnitř sebe začínáme taky víc vracet k sobě samým; k lidem, se kterými nás pojí pokrevní i tajemné svazky; k těm, co jsme měli rádi a už nejsou; k našim vlastním nevyřešeným věcem...

Kde jste čerpala náměty? Vycházejí některé příběhy ze skutečnosti? V povídce „Křížová cesta“, kde obyvatelé vesnice nacvičují pašijovou hru, bylo vyprávění téměř pábitelské. Absurdnost slovních přestřelek mezi starostkou alias Máří Magdalenou, Ježíšem, který „dělá“

u rybářů a svatým Janem, jehož ztvárňuje žena, mi připomněla nejednu Hrabalovu prózu.

Na to by se dalo poznamenat, zdali vůbec existují nějaké příběhy, které nečerpají ze skutečnosti. I tu největší fikci vždycky napájí realita. A když to teda vezmu konkrétně u mne — ze skutečných zážitků nějak vychází většina povídek (i když ne všechny), samozřejmě literárně trochu transformovaných, posunutých nebo zhuštěných. Zrovna „Křížová cesta“ je takový pumel naprosto autentických příhod a fikce, ale té autentičnosti je tam asi víc. Takže se dost bojím, kdo všechno se se mnou přestane kamarádit, až si to přečte. Ale to nešlo nenapsat! Jen jsem dlouho hledala způsob, přes koho to odvyprávět, a když jsem konečně našla vypravěče, tak to najednou jelo samo. Tohle byla mimochodem první povídka napsaná metodou „dvou vět“, ale jak jsem se rozjela a začalo mě to bavit, dopadlo to tak, že byla napsaná asi za pět večerů, takže spíš metodou „dvě strany denně“.

Chápu tedy správně, že jste se účastnila podobné zkoušky na pašijové představení?

Tak já se jí účastním už několikátý rok po sobě. A každé rok si říkám, že už to příště dělat nebudu, protože to jsou pokaždé dost nervy, ale nakonec mě to zase nějak nepustí.

Spojuje povídky ještě něco dalšího než v úvodu zmíněná témata?

Snažila jsem se, aby texty propojila taková motivická štafeta, kdy jedna povídka pracuje s motivem, který další povídka rozvíjí či zmiňuje a nahazuje další motiv, který se zas objevuje v povídce následující. Někdy je to zřetelnější, někdy asi příliš subtilní, nicméně opakující se motivy tu jsou záměrně. A kruh se uzavírá řekou, vodou, u které to začíná i končí.

Která povídka je vám nejbližší?

Má nejosobnější povídka jsou „Srdovské lípy“. Už hrozně let jsem toužila napsat o našem domě v Českém středohoří, a přitom se mi žádná látka nikdy tolik nevzpírala. Psalo se mi to hrozně těžko. Asi jsem toho na ni chtěla naložit moc, jako když potkáte člověka, kterého už asi neuvídíte, a potřebujete mu o věci, která vám leží na srdci, říct co nejvíc, protože žádné příště už nebude. Takže netuším, jestli se mi podařilo něco obecnějšího než sentimentální výkřik, že Srdov je moje láska.

A nejvíc mě baví únorová valentýnská povíd-

ka, taky zmíněná „Křížová cesta“ a květnová „Akce Karel“. A směju se u nich, i když jsou moje a i když mi Petr Borkovec kdysi řekl, že je trapný, když se autor směje svému vlastnímu textu. A to jsem si tenkrát ještě při čtení vylila na rukopis pivo!

To je přece skvělé, že vás dokáže rozesmát příběh, který sama napíšete! S pivem mají povídky ještě přidanou hodnotu. Srdov, Úštěk, Levín — povídky jsou spjaté i s místem. Jak významné pro vás bylo situování děje?

Dost často zásadní. I když třeba „Křížovou cestu“ jsem pro účely aspoň částečné anonymizace přesunula do úplně jiného kraje. Příběh si místo určuje sám. A často si naopak místo vynutí svůj příběh. Některé ty povídky vznikly jen proto, že jsem chtěla právě o tom konkrétním místě napsat. Já mám sama ráda, když čtu v knize o skutečném městě, podniku, krajině... Hrozně se tam pak chci jet podívat. Jednou jsme byli na dovolené ve Vysokém Mýtě jen proto, že o něm tak sugestivně psala Jana Šrámková v *Zázemí*.

V povídce „Hotel Nebesa“ vystupuje pár, Irena a Hugo, stejně jako v románu *Vytěžené kraj*. Podobnost asi nebude náhodná?

Asi by se tomu dalo říct sequel — odehrává se to časově pár let po *Vytěženém kraji*. Chtěla jsem se ještě jednou vrátit k Hugovi a Iře, protože mě bavilo si představovat, jak by se jim žilo jako rodičům malého dítěte. A taky mně „zbyl“ ještě nějaký sudetský materiál, i když tentokrát ne ze severozápadního pohraničí, ale z Chebska. Park-hotel Nebesa mimo jiné taky existuje, i když je to tedy už dost tristní existence:-). Poslední komentář od ubytovaných hostů končil větou: „Nebesa fakt ne, peklo!“

Spolupracujete na projektu Nejkrásnější české knihy roku. Vaše specializace tedy zasahuje i do oblasti grafické. Podílela jste se nějak na vizuální úpravě své nejnovější knihy?

Má specializace určitě není grafický design ani nic výtvarného. Jako tajemnice soutěže Nejkrásnější české knihy roku dělám hlavně organizační a produkční práci, nejsem členka poroty a sama knihy nehodnotím. Jen mi prochází rukama v mnoha kolečkách — při doručení, při přípravě zasedání poroty, při chystání výstav a přípravě katalogu. Je úžasné vidět, co pozoruhodných a krásných knih u nás vychází. A bylo to pro

mne otevření úplně nového světa — myslím knižní design, ale i design sám o sobě. Už když grafik vezme knížku do ruky, uchopí ji do těch rukou jinak než čtenář. Jinak ji drží, dívá se první na jiné věci, je to prostě hrozně zajímavé sledovat, jak moc odlišně ji v tu chvíli vidí a „čte“.

Na moji knize jsem se podílela jen tak, že jsem grafičce a výtvarnici Aleně Gratiarové řekla, že nevím a ať to udělá podle svého. Mám totiž zkušenost, že na začátku se mi nelíbila žádná z obálek mých dosavadních knih, a přitom mi zpětně připadají dobré a povedené. Takže se mi teď už líbí i ta poslední a hrozně mě potěšilo, že má *Úštěk* i ilustrace a že té knížce Alena, potažmo nakladatelství Host věnovaly takovou péči.

Zmiňovala jste rozepsanou knihu. Můžeme se tedy v delším časovém horizontu těšit na další titul?

Ten delší časový horizont, to už bude asi můj osud. Já mám na psaní hrozně málo času a klidu, asi je to moje chyba, že si ho nedokážu víc vydobýt, ale zatím je to tak. A taky asi nejsem dost disciplinovaná a večer, když by prostor konečně byl, bývám už hodně unavená. Takže je otázka, kdy ten můj sto let rozepsaný příběh, co už bych mu mohla říkat Věčný student Robert David, dopíšu. Ale dokončit ho chci. Asi dojde na pokus, jestli se dá metodou dvou vět denně dopsat i román.

Ilustrační foto: Ivo Havlík

PŘEČETLI JSME PŘES RAMENO

Jsme patrně jedinou zemí na světě, která si pravidelně a s patřičnou pompou připomíná vznik vlastního státu, přesněji toho státu, který si nedokázala udržet a který se jí rozpadl pod rukama. S hrdosťi vzpomínají na zrod samostatného státu ti samí politici, kteří se odmítají setkávat s představiteli sousední země, s níž jsme si tehdy nezávislost vytrucovali.

Je vysoce stylové, že v den narozenin dnes již neexistujícího státu si přicházejí na Hrad pro medaile poněkud zmatení lidé. Mnozí z nich odmítali přijmout státní vyznamenání od člověka, jehož neměl v lásce minulý režim, který s odporem odsuzují. S vděčností přijmou medaili z ruky, jež přisahala minulému režimu věrnost až za hrob. Omluvou je jim snad domněnka, že generál svoji vojenskou přísahu třeba nemyslel tak úplně vážně.

Na Hradě se toho dne povedou slavnostní řeči s jediným cílem – zamluvit, jak na tom dneska vlastně jsme.

A tak nezbyvá než to všechno pořádně oslavit. V památných dnech by nebylo slušné připomínat, že je po sezóně. Místo toho zazní hymny a vojenské pochody, budou se blýskat šavle, které jsme zatím ještě nedarovali spojencům nejvěrnějším. Mezi standardi se se setrvačností jistě objeví i česká vlajka, tu si za žádných okolností zatím nikým vzít nedáme. Přední osobnosti našeho společenského a kulturního života přijmou v posvátných prostorách české státnosti medaile z ruky, která je zvyklá saltovat kdekomu. Následovat bude bohatá hostina.

Prof. Jan Keller, Oslava, anebo tryzna? casopisargument.cz, napsáno v předvečer státního svátku 28. října 2024

Unie českých spisovatelů

zve své členy na valnou hromadu UČS v sobotu 23. listopadu 2024

od 13,00 hodin

v Praze 1, ul. Politických vězňů 9. 2. patro, místnost č. 116.
Je nutné mimo jiné zvolit nové předsednictvo.
V mimořádné situaci při neúčasti prosíme členy, kteří se z vážných důvodů nemohou zúčastnit, aby písemně sdělili, zda souhlasí či nesouhlasí s návrhem na předsednictvo.

Návrh na složení předsednictva:
Zdeňek Štefek, Michael Doubek, Petr Sak, Jan Kristek, Alexej Mikulášek, Jan Poláček, František Sarna, Stanislav Zeman, Michal Polický, Ivo Havlík, Petr Žantovský.

© Sarna František

Již po vydání prvotiny Skryše (2018) a druhé sbírky Tíha viny (2020) bylo evidentní, že česká poezie získává osobitou tvůrčí individualitu, která není v celkovém kontextu opomenutelná a získává pozornost hned několika skutečnostmi. Její výrazné introvertním veršům dominují subtilní postřehy plně střídmych zastavení, důmyslně stylizované obrazy a krystalicky čisté příměry. Včetně zraňujících vyčnívajících ostnů, jimž se nevyhýbá, aniž by je vždy konkretizovala.

Nenosme však dříví do lesa, věnujme pozornost třetí autorčině sbírce KOUTNICE (Host, 2024, 80 str.) Jestliže v minulosti Tereza Šustková docházela jen ojediněle ke kategorickým závěrům a jednotlivé básně pluly a někdy se až ztrácely na hladině niterného chvění a hlubokých zamyšlení, v nové sbírce jako kdyby vypouštěla nenápadné balónky z decetního ústraní, chráněného oparem snadno průstřelné mlhoviny. Dostávají podobu úvah, k nimž dospěla se skrytou ostýchavostí, držela je a vypouštěla (v intencích s názvem sbírky) odněkud ze zákoutí. Pokud však ukrájí z celého bochníku, krájí pořádně krajíce. Z kouta přítomnosti, z kouta myšlenkového zdroje vyplouvají obláčky i mraky.

Je to sice intenzivní, nikoli však absolutně přesný postřeh. Jednotlivé básně jsou připisány konkrétním geografickým místům či (pro čtenáře) velice nekonkrétním postavám. Nacházíme však i cesty do poetických obor dávného i současného data. Za všechny jmenujme u pat klenuté časové duhy setrvávající jména Stanislav Hausvater

a Suzanne Renaud, před jejíž tvorbou se stále s úctou skláníme.

Není v tom nic proti ničemu, pouhý záblesk, vzpomínka, letmá zdvořilost. Za těmi básněmi leží ovšem intenzivní blízkost, široký obzor s ostře vyhocenými prvky. Paradox zmíněné ostýchavosti je intuitivní, přesvědčivý a posilující.

Předností sbírky je i vyvážené stylistické uspořádání. Je pravděpodobné, že obsah ne vždycky dospěje k plnému souladu se čtenářem, k jakési plně účelné vnitřní korespondenci, nepokojný kvas poezie se někdy ubírá méně schůdnými cestami.

Připíše však autorce odhodlání stát na svém břehu pevně a odhodlaně, určitými skulinami po sucích je vše nazíráno osobitým zorným úhlem. Píše //V květinách si nosím do domu housenky červy.// Je to snad poněkud příliš expresivní vyjádření, určité však nejde o alibistickou pózu, vyvěrá z vnitřního přesvědčení, neschází mu věčná drsnost a odhodlání ubírat se po svém básnickém poli navzdory všemu a všem, ke kultivovaným remízkům občasných zasnění a pohody.

Činí tak suverénně, naplňujíc sugestivní úsilí přesně vytčeným cílem, rezonujícím ve verši //Ponoř se do tmy na počátku//. Skutečně působí zdáním, že vycházejí se skromného zákoutí, v němž jsou formulovány v pokoře, ale s otevřenými očima, hrdě vztyčeným čelem a vědomím, že nic není úplně jisté, ale za zkoušku se nic nedá.

Jestliže budeme akreditovat básniřčin zvolený přístup k životním

hodnotám a jeho zřetelné prameny, neboť je evidentně koncentrován snad v každé básni, dospíváme přes veškeré prvky vnitřního i vnějšího souladu k nepominutelnému stínu nejistoty, kolísání a váhavosti nad tím, že i spojenost s dosaženými rovinami může ztrácet intenzitu nad proláklými občasného stesku: //čeho bychom se spolu mohli chytit, až mě budeš opouštět, pověz//.

Je to ovšem pouze pozastavení na dobré přímé stezce, konfrontované s okamžitým logickým záchvatem zjednodušeného vidění: //Chtěl jsi mne mít poslušnou, až jsme oba propadli klamu//. Právě ve schopnosti básnické adaptace ryze prozaických životních zaškobrtnutí i vzdorů spočívá jedna z předností tvorby Terezy Šustkové. Naráží se ostřejší břit, činí to však se shovívavým nadhledem, opatrně a ohleduplně, jako kdyby chtěla předem ošetřit možné jizvy.

Je mnoho bolestí, s nimiž si musíme poradit. Básnířka to ví, a také ví, jak na to. Rozhodně nic nenamlouvá sobě ani čtenářům.

Sbírka Koutnice zajisté není čtením pro laskavé chvíle zasnění, jenom ojediněle pohladí, častěji zadře třisku, to však nic nemění na skutečnosti, že představuje pozoruhodný básnický počín, vedoucí k zamyšlení nad neobroušenými křehkými skleněnými plochami, v nichž se odráží světla i stíny.

A pokud budeme hledat vhodný charakteristický příměr, najdeme ho ve verši //roste jasan rovný jak pravítka//. Taková se pokouší být i poezie Terezy Šustkové.

Recept na dlouhověkost

(po svatomartinských hodech)

JOSEF ONDROUCH

Maria Branyas Morera zemřela letošního 19. srpna ve věku 117 let. Byla nejstarší. Za recept na dlouhověkost považovala pořádek, klid, dobré spojení s rodinou a přáteli, kontakt s přírodou, emoční stabilitu, žádné starosti, žádné lítosti, hodně pozitivního myšlení a vyhýbání se toxickým lidem. Zajímala se o dění kolem sebe a to ve světě sledovala na internetu.

Mně chybí do dlouhověkosti ještě pár let. Devadesátky zanedlouho a i stovky bych se mohl v dobrém stavu dožít, i když jsem prožil všelijaká onemocnění. Vždy jsem udělal vše, abych se uzdravil. S přibývajícím věkem mi připadá stárnutí jako podzim zdobený zlatem listů dubů a stoletých buků lesa v našich Mariáňkách.

Těším se na vločky sněhu zimy, pokrývající sněhobílým příkrovem vše odcházející a střídané zrozením nového. Žádné bolestinské umírání, ale radost z nekonečné obnovujícího toku života, to může a má být stárnutí.

„Žádné starosti“ Morery bych v situaci, kdy se jim nevyhneme, nahradil „hazením za hlavu“ všeho, co nemůžeme ovlivnit a nebrat si za své nic, co ovlivnit nelze.

Naopak k tomu, co se mě týká a k čemu mám co říct, k tomu nikdy nemlčet. Kromě internetu

považuji za naprosto nezbytné číst knihy; nejlépe v několika jazycích. Jsou k mání v knihovnách. Většinou zadarmo. Koupit se dají po celém světě. Vzácné vydání biografie Franz Josefa od Redlicha z roku 1924 jsem sehnal v jihoamerické Guyaně. Nečíst znamená být hloupý, ochuzovat se o nekonečné duchovní bohatství, ale i stárnutí mozku a často i demenci.

Platí, že ve zdravém těle je zdravý duch. Kromě pravidelného cvičení mohou než doporučit tanec. Takhle zhudebněná radost ze života je i proti bolestem kloubů a zad i rehabilitací, když už vás něco takového postihne. Tanec otevírá také cestu lásce a nesnáší samotu.

Za nejdůležitější ale považuji to, co jíme a jak se na tom i sami podílíme. Sotva si uvědomujeme, že kolem padesátky a často i dřív naše tělo vyžaduje změny; než se nám začne rozšiřovat hrudník směrem ke dřívě štlhlému pasu a doktor zjistí, že máme cukrovku.

Sám jsem měl štěstí. I když jsem neměl rád tučná masa, sladkosti, tvrdý alkohol a před pivem dával přednost vínu, toho, co mi chutná, jsem snědl a vypil moc. V budově redakce uprostřed Pařížské v Praze jsme chodili na oběd do restaurace, kde jsme si dávali jedno jídlo jako předkrm, druhé jako hlavní a někdy ještě třetí jako zákusek; i při mizerných platech jsme si popřáli. Jídla byla za 10, maximálně za dvacet korun, pivo za 2 koruny. Příležitostně jsem i kouřil, tvrdý alkohol výjimečně, pivo málo, ale víno mám rád dodnes; nepiji ale sám. Poslední cigaretu jsem vykouřil před 30 lety.

Nadále dost a s velkou chutí jím a vařím. Je mi potěšením, že blízcí i hosté jsou obvykle s tím, co k pohoštění připravím, spokojeni. V přípravě jídel si dávám záležet na vzhledu; zvláště u ovocných salátů. Připravuji pestrý jídelníček úpravy zeleniny a ovoce. Základem příloh jsou brambory. Připravuji je v kombinaci se zeleninou na páře, kořením málo. Ochucuji hojným přidáním cibule, česneku a zázvoru. Miluji sýry, mám rád jogurty.

Vyznám se v přípravě masa. Dávám přednost rybám, ale i kuřecímu, krůtímu a králíčímu masu. Příležitostně, třeba na Vánoce, připravuji kromě ryb, telecí a vepřové, všeho hojně v pestré paletě.

Víc toho prozradím, až napíšu biografii Franz Josefa I. Pak bych chtěl přispět i dlouhověkostí svojí Kuchařkou. Bude pěkná a chutná.

Fotofejeton: Ivo Havlík

